

Raport dotyczący diagnozy zapotrzebowania szkół specjalnych na wsparcie z EFS w ramach osi 8 Nowoczesna Edukacja RPO- L2020.

POWIAT KROŚNIEŃSKI

Opracowany przez Wydział Inwestycji, Rozwoju i Spraw Społecznych
w Starostwie Powiatowym w Krośnie Odrzańskim

14 czerwca 2016 r.

I. Opis obszaru problemowego

1. Grupa docelowa objęta planowanym wsparciem.

Na terenie Powiatu Krośnieńskiego znajdują się dwie placówki kształcenia specjalnego: Zespół Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Gubinie.

Grupę docelową objętą planowanym wsparciem stanowią uczniowie i nauczyciele obu szkół. Uczy się w nich łącznie 116 uczniów z lekką, umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną oraz sprzężeniami, a także ze spektrum autyzmu. Ze względu na deficyty rozwojowe i nieharmonijny rozwój funkcji poznawczych trudniej, niż zdrowym rówieśnikom opanować im umiejętności kluczowe, a co za tym idzie są w gorszej pozycji na rynku pracy. Potrzebują więcej zajęć, treningów i czasu na opanowanie kluczowych na rynku pracy umiejętności, gdyż praca dla absolwentów obu szkół jest nie tylko źródłem utrzymania, ale także pewną formą rehabilitacji, przeciwdziałania także wykluczeniu społecznemu, poprawia samoocenę i wzmacnia poczucie własnej wartości. Biorąc pod uwagę przygraniczne położenie terenu Powiatu Krośnieńskiego, na którym funkcjonują obie szkoły, nieznanostwo języka obcego może również stanowić przeszkodę w poszukiwaniu ewentualnej pracy, jak również w korzystaniu z życia społecznego i kulturalnego. Ponadto Zespół Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim nie posiada pracowni informatycznej, ani biblioteki ze stanowiskiem komputerowym, co utrudnia uczniom korzystanie z technologii informacyjnej, poza zajęciami wynikającymi z ramowych planów nauczania.

Przeprowadzona diagnoza, której celem było zbadanie potrzeb edukacyjnych uczniów i nauczycieli szkół specjalnych obejmowała główne obszary badania, które jednocześnie są pożądanymi obszarami wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych, rozwijanie kompetencji kluczowych. Przeprowadzono także badanie potrzeb nauczycieli pracujących w obu placówkach kształcenia specjalnego – obecnie jest to łącznie 69 nauczycieli.

W Zespole Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim znajduje się Szkoła Podstawowa Specjalna nr 4, Gimnazjum Specjalne nr 2 i Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy, w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Gubinie znajduje się Szkoła Podstawowa, Gimnazjum i Szkoła Przystosowująca do Pracy oraz internat dla uczniów.

W szkołach według awansu zawodowego najwięcej jest nauczycieli dyplomowanych – 29 osób, w tym 26 kobiet i 3 mężczyzn, mianowanych 24 kobiety, kontraktowych 13 osób, w tym 11 kobiet i 2 mężczyzn oraz 3 nauczycielki stażystki – kobiety. Awans zawodowy kadry pedagogicznej przekłada się na ich wiek – stąd najwięcej jest pracowników po 40 roku życia, których staż pracy jest

dłuższy niż 21 lat (50%) oraz 31 lat (33%). Grupę docelową nauczycieli cechuje duży stopień wypalenia zawodowego oraz problemy dotyczące rozwoju interpersonalnego i zawodowego.

Grupę docelową uczniów charakteryzuje nieco ponad przeciętny poziom kreatywności i zdolności twórczych oraz łatwość w posługiwaniu się narzędziami IT, ale jednocześnie:

- brak wiary w siebie (64%),
- agresja, nadpobudliwość (43%),
- trudności w przyswajaniu materiału (68%),
- trudności w kontaktach z rówieśnikami (53%).

2. Aktualna sytuacja grupy docelowej oraz problemy, których rozwiązaniu ma posłużyć wsparcie.

Według danych GUS na koniec roku 2014 w Powiecie Krośnieńskim było 56 235 mieszkańców, z czego aż 14,3% (8 066) stanowiły osoby niepełnosprawne. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych osoby niepełnosprawne stanowią aż 9,3% ogółu, z czego tylko 4,4% ma status poszukujący pracy (dane PUP w Krośnie Odrzańskim, na dzień 31.12.2015r.). Wywiady przeprowadzane w środowisku osób niepełnosprawnych wskazują, że niski odsetek zarejestrowanych w PUP spowodowany jest brakiem wiary we własne możliwości, wykluczeniem, obawą w korzystaniu z usług instytucjonalnych, brakiem wykształcenia lub odpowiednich kwalifikacji (dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie Odrzańskim). Ciężka sytuacja osób niepełnosprawnych wynika przede wszystkim z niewystarczającej ilości wsparcia w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych i kształtowania właściwych postaw u niepełnosprawnych dzieci na etapie kształcenia podstawowego, przebywających w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych i uczęszczających do szkół kształcenia specjalnego ale także uwarunkowana jest pochodzeniem uczniów z rodzin słabo wydolnych wychowawczo, gdzie rodzice nie są w stanie we właściwy sposób wesprzeć swoich dzieci w procesie edukacyjno-terapeutycznym.

Wyniki diagnozy przeprowadzonej w Zespole Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim i w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Gubinie potwierdzają powyższą sytuację i wskazują problemy, które mogą zostać zniwelowane poprzez otrzymane wsparcie z EFS.

Jak wynika z badania, zarówno rodzice, jak i nauczyciele wskazują na następujące problemy:

1. Występują braki w kompetencjach kluczowych uczniów w zakresie j. niemieckiego, informatyki i kompetencji naukowo - technicznych - 87% uczniów.
2. Zdiagnozowano problemy z nadpobudliwością, agresją, zaburzeniami zachowania, niską samooceną, nieśmiałością, a także problemy w relacjach rówieśniczych – 92%.
3. Stwierdzono niewystarczające wsparcie uczniów w zakresie doradztwa zawodowego - 79% badanych zgłasza potrzebę organizacji dodatkowych zajęć w obszarze doradztwa

zawodowego i budowania świadomości ucznia na temat rynku pracy.

4. W obu placówkach brakuje specjalistycznego sprzętu do prowadzenia terapii Biofeedback (sprzęt jest, ale mocno zużyty i wymagający wymiany) pozwalającej kontrolować procesy zachodzące w organizmie i odpowiednio na nie reagować. Badania pokazują, że tego typu sprzęt mógłby znacząco poprawić jakość efektów pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych – 97% nauczycieli wskazuje na potrzebę doposażenia szkół w tym zakresie. Tylko 2 specjalistów z ZSS w Krośnie Odrzańskim ma kwalifikacje I stopnia do prowadzenia takiego rodzaju terapii.
5. Stwierdzono deficyty w szkoleniach podnoszących kompetencje nauczycieli. Ankietowani wskazują, iż brak im wiedzy z zakresu zastępowania agresji ucznia i badania EEG Biofeedback. Ponadto, z uwagi na fakt, iż aż 53 nauczycieli, tj. 79,1% stanowią nauczyciele dyplomowani i mianowani, których staż pracy to min 10 lat wskazują oni na duży stopień wypalenia zawodowego, w tym problemy dotyczące rozwoju interpersonalnego, zmęczenie pracą i trudności w radzeniu sobie ze stresem (95% ankietowanych). Największe problemy w tej grupie sprawia stosowanie nowoczesnych form nauczania, w tym wykorzystywanie narzędzi IT w pracy z uczniem. Nauczyciele podkreślają, że wiedza zdobyta podczas studiów nie wystarcza i konieczne jest przygotowanie do nowych wyzwań i zmian, które są codziennością w ich pracy. 76% z nich deklaruje chęć udziału w różnych formach doskonalenia zawodowego.

Rozwiązaniem wyżej wymienionych problemów będzie wdrożenie kompleksowego programu szkoleń. Efekt trwałej zmiany w pracy szkół będzie też wynikać z osiągniętych rezultatów wsparcia dla nauczycieli poprzez podniesienie ich kwalifikacji.

3. Cele i zakres diagnozy zapotrzebowania na wsparcie.

Celem przeprowadzonej diagnozy była identyfikacja problemów uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz nauczycieli szkół specjalnych na terenie Powiatu Krośnieńskiego.

Zakres diagnozy obejmował:

- analizę potrzeb edukacyjnych uczniów obu szkół,
- analizę kompetencji kluczowych uczniów obu szkół,
- analizę zachowań społecznych wśród uczniów obu szkół,
- analizę cech osobowościowych uczniów,
- analizę zasobów technicznych wykorzystywanych do zajęć z uczniem w obu szkołach,
- analizę potrzeb szkoleniowych wśród nauczycieli.

Diagnozę przeprowadzono w okresie od kwietnia do maja 2016 roku. Zdiagnozowano potrzeby wśród dyrekcji, nauczycieli, uczniów oraz rodziców. Diagnoza potrzeb edukacyjnych, dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych została sporządzona na podstawie wywiadów i rozmów bezpośrednich,

obserwacji, analizy istniejącej dokumentacji, a także dzięki obserwacjom i wywiadam przeprowadzanym przez psychologa, pedagoga i nauczycieli w szkołach.

II. Opis procedury diagnozy potrzeb.

1. Wykorzystane metody badań zapotrzebowania na wsparcie.

Wywiad jest to jedna z podstawowych metod badawczych w naukach behawioralnych. Wywiad polega na zadawaniu badanym przez ankietera mniej lub bardziej sformalizowanych pytań, inaczej nazywany jest uporządkowaną rozmową.

Metoda obserwacyjna jest to sposób prowadzenia badań, w którym obserwacja odgrywa istotną rolę i którego stosowanie nie pociąga za sobą zmian w środowisku lokalnym w odróżnieniu od metody eksperymentalnej. Jest celowym poszukiwaniem faktów, celową czynnością poznawania za pomocą zmysłów.

Analiza istniejącej dokumentacji - jest to technika badawcza służąca do gromadzenia wstępnych, opisowych, także ilościowych informacji o badanej instytucji czy zjawisku wychowawczym. Technika ta pozwala poznać biografię jednostek, opinie wyrażonych w dokumentach. Dzięki analizie dokumentów uzyskujemy wiedzę na temat podstaw formalnoprawnych wszelkich działań realizowanych w szkole oraz podejmowanych decyzji różnego rodzaju, w tym decyzji administracyjnych. Analiza dokumentów jest koniecznym uzupełnieniem innych metod i wykorzystana została jako uzupełnienie informacji uzyskanych z innych źródeł.

2. Zastosowane techniki badawcze.

Wywiad.

Obserwacja.

Analiza treści istniejących dokumentów.

3. Źródła danych i wskaźników.

Wykaz źródeł:

- a) Analiza wyników testu gimnazjalnego ZSS w Krośnie Odrzańskim 2015 z części matematyczno-przyrodniczej w zakresie przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, geografia) – opracowany na podstawie wyników z OKE przez nauczycieli.
- b) Analiza wyników testu gimnazjalnego SOSW w Gubinie 2015 z części matematyczno-przyrodniczej w zakresie przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, geografia) – opracowany na podstawie wyników z OKE przez nauczycieli.

- c) Analiza wyników testu gimnazjalnego część humanistyczna w zakresie historia i WOS 2015 przygotowany przez nauczycieli Zespołu Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim. Analiza testu gimnazjalnego historia i WOS 2015 przygotowany przez nauczycieli Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Gubinie.
- d) Analiza wyników zewnętrznego testu gimnazjalnego w zakresie j. obcego (niemieckiego) (III część egzaminu gimnazjalnego) 2015 przygotowanych przez nauczycieli Zespołu Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Gubinie.
- e) Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego 2015. Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum.
- f) Wstępne wyniki sprawdzianu w klasie szóstej w roku 2015 - opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.
- g) Analiza orzeczeń wydanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych (IPETY).
- h) Koncepcja pracy Zespołu Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim rok szkolny 2014/2015, rok szkolny 2015/2016.
- i) Strategia rozwoju Zespołu Szkół Specjalnych w Krośnie Odrzańskim na lata 2014-2018.

III. Wnioski i rekomendacje rozwojowe.

1. Zdefiniowane na podstawie wyników badań potrzeby wsparcia.

W wyniku przeprowadzonego badania wśród grupy docelowej zdiagnozowano preferowane formy wsparcia przyczyniające się do podniesienia i rozwoju kompetencji kluczowych w następujących obszarach:

- język niemiecki - 47%,
- informatyka - 60%,
- doradztwo zawodowe - 23%,
- kształtowanie kompetencji technicznych - 62%,
- kształtowanie kompetencji psychoedukacyjnych - 41%,
- metody zastępowania agresji - 35%,
- terapia Biofeedback - 97%,

Potrzeby i oczekiwania, wyodrębnione w wyniku przeprowadzonego badania:

- wzrost kompetencji kluczowych uczniów – 58% (uczniów/rodziców); 72% nauczycieli;
- dostęp do kursów prowadzonych nowoczesnymi metodami zarówno dla uczniów jaki i nauczycieli – 57% (uczniów/rodziców); 68% nauczycieli;

- zajęcia w formie warsztatów praktycznych – 71% (uczniów/rodziców); 58% nauczycieli;
- bezpłatny dostęp do kursów – 94% (uczniów/rodziców); 88% nauczycieli;
- rozwój umiejętności interpersonalnych – 34% (uczniów/rodziców); 39% nauczycieli.

Bariery w realizacji potrzeb stwierdzone w wyniku przeprowadzonego badania:

- wysokie koszty kursów – 89% (uczniów/rodziców); 68% nauczycieli;
- brak motywacji – 63% (uczniów/rodziców); 58% nauczycieli;
- brak wiary we własne możliwości, niska samoocena – 44% (uczniów/rodziców); 26% nauczycieli;
- zajęcia niedostosowane do potrzeb rynku pracy – 26% (uczniów/rodziców); 60% nauczycieli;
- niedostosowanie wsparcia do potrzeb osób niepełnosprawnych – 75% (uczniów/rodziców); 39% nauczycieli.

2. Wnioski dotyczące sposobu i zakresu wsparcia służącego rozwiązaniu problemu grupy docelowej.

Powyższe potrzeby i bariery mogą zostać spełniane i zniwelowane poprzez realizację kursów podnoszących kompetencje kluczowe, interpersonalne i komunikacyjne. Działania powinny być zaplanowane w oparciu o indywidualne potrzeby rozwoju, edukacyjne i możliwości psychofizyczne uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zajęcia powinny mieć charakter teoretyczny i praktyczny, praca powinna być zorganizowana indywidualnie oraz w grupach.

Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia musi odbywać się w kompleksowych formach wsparcia oraz poprzez udoskonalenie kompetencji zawodowych nauczycieli. Wyniki diagnozy wskazują na konieczność zwiększenia inwestycji w obszar uczenia się oraz lepszego dopasowania systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy. Kwalifikacje i umiejętności nieadekwatne do potrzeb rynku pracy skutkują bowiem trudnościami z uzyskaniem zatrudnienia, jego utrzymaniem lub zmianą. Oczekuje się, że oferta edukacyjna będzie lepiej dopasowana do oczekiwań pracodawców rynku pracy. Realizacja kompleksowego wsparcia dla uczniów poprzez podnoszenie przedmiotowych kompetencji kluczowych przyniesie efekty w postaci zmiany postaw wobec uczenia się, zwiększenia pewności siebie, zwiększenie aktywności społecznej i edukacyjnej. Nauczyciele oczekują form wsparcia, które wpłyną na rozwój kompetencji interpersonalnych, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu i pracę z uczniem metodą coachingową. Ważnym elementem wsparcia jest wykształcenie wśród nauczycieli kompetencji doradcy zawodowego. Realizacja form wsparcia powinna jednocześnie wzbogacać ofertę szkół i zwiększać dostępność do wysokiej jakości kształcenia.